

Az IRODALOM

első számának írói

DÉRY TIBOR. Az új magyar próza nagy értéke. Éveken át élt külföldön, Bécsben és Berlinben; könyvei jelentős része is ott jelent meg. Bátor, széles ívű, lendületes expresszionista versekkel tűnt föl; s prózájának is ez az expresszionista telítettség ad különös, értékes ízt. Verseskönyvei (*Enekelnek és meghalnak és a Ló, báza, ember*) és prózai művein (*Két nővér, Országúton*) alapján kivételes várakozás előzte meg a fölszabadulás után megjelent, de még az emigrációs időkben írt regényét, (*Szemtől szembe*), mely a modern magyar próza legszebb és legbátrabb teljesítményei közé tartozik. Új, háromkötetes, hatalmas regénye sajtó alatt van.

ILJA EHRENBURG. A Sztálin-díjjal kitüntetett, híres orosz író és publicista novelláiban, esszéiben, cikkeiben a leleplezés erejével mutatja meg a háború utáni Európát. 1934-től az Izvesztija külföldi levelezője, megrendítő tudósításokban számol be a spanyol polgárháborúról, majd később a németek párizsi bevonulásáról s a megszállott Franciaországról. Kétszer is elfogták, csak a szovjet kormány erélyes közbelépésére szabadult ki a németek rabságából. „Párizs eleste” című művéért kapta meg a legmagasabb orosz irodalmi kitüntetést, a Sztálin-díjat. Végigküzdötte a második világháborút, fáradhatatlanul harcolva és lelkesítve, rendíthetetlen hittel a végső győzelemben és a szabadságban. Maró szatírájú cikkei mindig éles fegyvert jelentettek a fasizmus ellen, s a hitleri rémvilág leleplezésében nála többet senki nem tett. Népszerűsége egészen rendkívüli; a nép páratlan szeretettel övezi harcos íróját. A honvédelmi háborúban tanúsított nagyszerű érdemeiért tüntette ki a szovjet kormány a legmagasabb kitüntetéssel, a Lenin-renddel.

GELLÉRT OSZKÁR. Osvát Ernő, Babits, Kosztolányi, Móricz Zsigmond kortársa és barátja, velük együtt szerkesztette a „Nyugat”-ot, majd később, Illyés Gyulával a „Magyar Csillag”-ot; mély, a maga külön útján járó költő, akinek sajátos zenéje, erős, gazdag hangszerezésű drámai szerkezetű versei már korán komoly nevet és megbecsülést biztosítottak neki elsősorban a megalkuvás nélküli tiszta és nemes irodalom hívei kö-

zött. Kötetei kivételes értékei az új magyar lírának, — ragyogó szerelmi himnuszok, az emberszeretet és közösségi érzés vallomái és a mindig tiszta és mindig nemes művész hitvallása művészeté és az emberiség mellett.

GYARMATHY ERZSÉBET. A nagy tehetséges fiatal költő verseivel a „Magyar Csillag”-ban tűnt fel. A fiatalok első vonalába tartozik. Ezt írja önmagáról.

„Budán születtem, a szép és meredeken kanyarodó Lovas-úton. Gyerekkorom első nagy élménye a szülői ház kertje. Később nappalaim fölő sárga kórházai-val, sikátoraival, megszámlálhatatlan lépcsőjével, zárkózottan a Vár tornyosult, mint egy örökké jelenlévő, néma családtag. Még később — végtelen sétákban — a budai hegyek szabadsága járta át tagjaimat. Kilencéves koromban, a téli hold erős, kegyetlen fényében, éjszaka kimásztam ágyamból és verset írtam. Rettenatosan egyedül voltam, anyám külföldön, meg akartam találni a módot — a legtisztább és leghatásosabb formában, — hogy szorongásomat elmondjam és feloldást nyerjek. Éreztem, hogy az írott szó azon áll vagy bukik, anyám megérti-e? De a versírásnál is forróbb, hideglelősebb izgalom fogott el arra a gondolatra, hogy a verset fel is fogom olvasni a címzettnek. — Magány és közösség — számomra a vers e két pólus között szikrázik. A legtöbbet szeretném: a józanság, a szív, a test s a csillagok anyagából összevegyíteni versemet”.

HÁY GYULA. A nagy társadalmi problémák, a szociális igazságtalanságokból keletkező tragikus feszültségek írója. A történelemnek ezeket a válságos, forradalmi pillanatait ragadja meg erőteljes drámaiban; részint világpolitikai távlatokban, mint a konstanzi zsinat idejét fölidéző „Isten, császár, paraszt” hátterében a huszitiszmus forradalmával, részint egyetlen kis közösségre, egyetlen faluba sürítve, mint a „Tiszazug”. Regénye, a „Színhely: Budapest, idő: tíz év előtt”, a forradalom izgatott légkörét, kavargó embertömeget vetíti elénk. Színművei Európaszerte jelentős sikert arattak, az említett kettőn kívül a „Vég-eladás”, a „Németek” és Berlinben most játsszák az „Itélet éjszaká”-ját.

MIHAIL LERMONTOV Puskin mellett az orosz klasszicizmus nagy költője. Lázongó, önmagával és a világgal elégedetlen lélek, tépelődő kedély, tele romantikus, álmodozó hangulattal, — Byron nagy orosz tanítványa. Mint mestere, ő is az elnyomottak és gyöngék védelmezője, az ő nevükben harcol a cárizmus és feudalizmus ellen; a Puskin halálára írt költeménye miatt a Kaukázusba száműzték. Itt halt meg 37 éves korában 1851-ben; párbajban esett el. Leghíresebb, nálunk is általánosan ismert műve: a „Korunk hőse” és nagy verses regénye: „A démon”.

MÁRAI SÁNDOR. A modern magyar próza klasszikusa, a legeurópaibb mai magyar író. Mély gondolkodó és a lélek kísérteties mélységeinek biztoskezdű fölidézője. Hatalmas műve: versek, regények, prózai költemények, novellák, rajzok, utleírások — az irodalom egész területét átfigyja és nagy egységbe ötvöződik, melynek tartó pillére az „Egy polgár valomásai”, izgalmas regénye: „A féltékenyek” és a legújabbban megjelent, megrendítő „Napló”-ja. Számos regénye európai könyvsiker, s színdarabjai is hatalmas visszhangot keltettek, mint a „Kaland”, vagy a „Kassai polgárok”.

LEONID PERVOMAJSKIJ. Ukrán nemzeti költő. A háború alatt tűnt föl. A nagy gyárak és a modern városi élet témáit és hangulatait dolgozza föl műveiben; ukrán szabadságdalai rendkívül, népszerűek. Híve és barátja a magyarságnak, s lelkes hódolója a magyar szabadsághősöknek, Dózsának, Rákóczinak és különösen Petőfinek. Petőfi költeményeit le is fordította ukrán nyelvre, s kitűnő tanulmányt szentelt Petőfi egyéniségének és költészetének.

PUSKIN. Kosztolányi Dezső írja Puskinról: „A cár, amikor megismerkedik a huszonhat éves költővel, ezt mondja Bludov grófnak: Ma beszéltem egész Oroszország legkiválóbb emberével. A cár kinevezi a külügyminisztériumba, de ő nem jár be a hivatalába, mulat s tivornyázik, a cár száműzi egy szabadságódaja miatt Besszarábiába, de nemsokára kegyelmet ad neki, majd újra száműzi őt michailovi birtokára öt évre s maga a cár nyesegeti verseit hódoló, baráti ki-mélettel. Puskin pedig ilyesmit írhat szabadon: Mi az ördögért is születtem ebben az országban tehetséggel és szívvel?

Máskor így nyilatkozik: Tetőtől-talpig megvetem hazámat, de nem tűröm, hogy az idegenek országát véleményemet. Hihetetlen egy élet és hihetetlen egy korszak. Műzsáját bacchánsnőnek nevezi. A mai égbolt sápadtnak látszik ehhez az égbolthoz mérve, melyen Angliában Byron izzik, Olaszországban Manzoni és Foscolo, Franciaországban Chateaubriand.”

RADNÓTI MIKLÓS. A „Nyugat” harmadik nemzedékének kitűnő költője; Szegedről indult el, a Szegedi Fiatalok Művészeti Kollégiumának tagja volt; 1930-ban jelent meg „Pogány köszöntő” címen első verseskötete, mely komoly feltűnést keltett. Egyetemi tanulmányai végeztével Budapestre került s résztvett a fiatalabb nemzedék valamennyi jelentős irodalmi mozgalmában. Kitűnően ismerte a francia irodalmat, s egyike volt Magyarországon a szürrealisták első híveinek és ismertetőinek. Kitűnő műfordító, rendkívül érdekelték a költészet formai kérdései, — friss, állandóan új utakat kereső tehetség, aki végül is eljutott egy fanyar, modern és mélyen humánus klasszicizmushoz. A bori munkatáborban írt versei a modern magyar költészet ki-magasló értékei. „Orpheus nyomában” címen gyűjtötte egybe kiváló fordításait német, francia, angol, görög és latin költőkből. Remek tanulmányban rajzolta meg Kaffka Margit írói portréját.

CS. SZABÓ LÁSZLÓ. A „Nyugat” második nemzedékének tagja, hatalmas kultúrájú, széleslátókörű művész; kitűnő elbeszélő és tanulmányíró. Novelláiban ragyogóan könnyed és szellemes, s ugyanakkor kitűnő ábrázolója a társadalomnak s föltárája az emberi lélek párás mélységeinek. Tanulmányaiban állandó figyelemmel kíséri a magyar szellemi és társadalmi életet, annak európai kapcsolatait; s remélül tudja mindnyájunk számára időszerűvé tenni a varázsolni a mulat. „Apai örökség” c. elbeszéléskötete és „A kígyó” c. kisregénye ép oly komoly érték, mint publicisztikai munkássága, vagy a Byron, Shelley és Keats életét feldolgozó „Három költő”. Talán legjelentősebb műve tanulmányainak nagy gyűjtőkötete: „Haza és nagyvilág”.

JEAN-PAUL SARTRE. A legújabb regényírónemzedék nagy reménysége; a francia elbeszélők ama kis csoportjához tartozik, amelynek mese, cselekmény csak

űrűgy bizonyos filozófiai problémák feltárására: a száz éve divatos regényíró-költők helyét ma ezek a regényíró-filozófusok foglalják el. Sartre eddig egyetlen regénye: *La Nausée*, a pusztá, a mezeten lét képtelen, érhetetlen voltát festi s ez merül fel *Le Mur*-ben is, itt közölt, híres novellájában, egy halálraszánt spányol forradalmár börtönbeli, hatalmas monológjában: a dán Kierkegaard s a német Heidegger így kap most polgárjogot a francia regényben. Mint hivatásos filozófus, Sartre még több értekezést adott közre: az *Etre et Non-être* című vaskos könyve szakkörökben is feltűnést keltett. Mint kritikus, a „Nouvelle Revue Française” ideológusai közt szerepel s kortársai közül Giraudoux-t és Mauriacot elemezte, szokatlanul eleven, sőt kiméletlen elmeélel. Mint szépirod, egyetlen regényén s egyetlen novelláskötetén kívül legújabbban *Les Mouches* című görög-tárgyú drámájával tűnt fel: itt is, mint minden más művében, nem annyira a társadalom, nem a kor, nem is az ember, hanem az élet, a lét bírálója, vehemens, keserű, kiábrándult, szinte kiégett vádolója. Annál meglepőbb s ugyanekkor rokonszenvesebb és emberibb, hogy hazája sorsa és a legújabb események őt is tevékeny, határozott s forradalmi állásfoglalásra kényszerítették: jelenleg harcos közírója annak a „nemzeti ellenállásnak”, amely egy táborba fogja a francia katolikusokat és kommunistákat s új reményt önt és új életkedvet a családokba és a nihilistákba...

(Gyergyai Albert)

LIDIA SZEJFULLINA. 1889-ben született, apja tatár, anyja orosz parasz-asszony volt; ő maga tanítónő lett. 1917-ben belépett a kommunista pártba. Regényei hamarosan népszerűvé tették; bátor, éles szellemű, biztoskezü író, egyik kiemelkedő műve, az „Egy kuruzsáló költő” magyarul is megjelent. Hatalmas emberanyaggal dolgozik. Mesészővő készsége, jellemábrázoló és megvilágító ereje a modern orosz irodalom első vonalába emeli. Különös erővel rajzolja az új orosz fiatalság életét és rokonszenvvvel fordul az értelmiség felé; hatalmas, drámai jelenetekben vetíti elének az értelmiség és a munkásság kapcsolatát. Ennek a legnemesebb szövetségnek írója — a szövetségé, amelyben végül is a két osztály kezét fog, hogy együttes munkájukkal építsék fel az új világot.

WEÖRES SÁNDOR. A fiatal magyar líra kiválósága s izgalmas alakja; felülmúlhatatlan művésze a formának s meglepően gazdag skálájú lírikus, aki új meg új kísérleteken át törekszik a világ új-fajta költői értelmezésére. Verse csupa zene és játékoságában is mély filozófia, melyben a keleti bölcsélet roppant távlatai egyesülnek a modern lélek izgatott remegésével. Legújabbban „Meduza” címen jelent meg verseinek gazdag gyűjteménye.

ZILAHY LAJOS. 1915-ben jelent meg első könyve: verseinek gyűjteménye. Első igazi nagy sikere hét esztendővel később a „Halálos tavasz”; ettől kezdve minden regénye, minden színdarabja komoly esemény — külföldön is. Kora társadalmának írója, az élet komédiájának széles skálájú ábrázolója, s az emelkedett humanizmus szószólója. Hangban, ábrázolásmódban, életszemléletben az orosz elbeszélők rokona. Drámáiban kora legkényesebb s legizgatóbb kérdéseit veti föl és oldja meg. Szenvedélyesen érdekli a közélet, a magasabb értelemben vett politika; az utolsó évek termékeny és demokratikus szellemi mozgalmaitban mindenütt az első sorokban, a vezetők, elindítók s irányítók közt látjuk. Finomszövésű novelláin kívül főként színművei (*Hazajáró lélek; Süt a nap, A fehér szarvas, A tábornok, Az utolsó szerep, A szűz és a gödölye, Gyümölcs a fán, Fatornyok*), erős epikus sodrú regényei (*Két fogoly, Valami víz a víz, A földönfutó város, A szökevény*), s a világirodalom nagy elbeszéléseire emlékeztető *Csendes élet*) tartanak jogot a közönség és a kritika elismerésére.

MIHAIL ZOSCSENKO. Ő az új orosz irodalom első humoristája, 1895-ben született, művei 1922-től jelentek meg. Kisebbségi komikus elbeszéléseket írt a forradalom utáni időről, s ennek a kornak jellegzetes paraszti és kispolgári alakjairól; novelláiban Avercsenko és Csehov tanítványának mutatkozik. Kedvelt típusa az együgyű kispolgár, aki a maga naívságával minduntalan komikus összehúzóeszközebe jut az új renddel. A kispolgárról szóló novelláit meleg humor és finom szatíra járja át. Főbb művei: *Színjagán naplója, Szentimentális elbeszélések, A kecske és legutóbb, 1933-ban A Visszatért fiatalság és 1934-ben A Kék könyv.*